

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

IY mfl. ./ riksåklagaren et. v.v. ang. grovt sabotage mot blåljusverksamhet m.m.

(Göta hovrätts dom den 2 november 2022 i mål B 3301-22).

Riksåklagaren, som tidigare har överklagat hovrättens dom i förhållande till IY och MA, har nu förelagts att skyndsamt svara skriftligen på IYs och PKs överklaganden. Svaret bör innehålla riksåklagarens inställning i frågan om målet – för det fall prövningstillstånd meddelas – bör handläggas av Högsta domstolen eller återförvisas till hovrätten.

Jag vill anföra följande.

Inställning

Jag vidhåller mitt överklagande i förhållande till IY och MA. Jag bestrider i övrigt ändring av hovrättens domslut i förhållande till IY och PK (jag företräder målsägandena i Högsta domstolen).

Jag kan inte se att det finns skäl för prövningstillstånd såvitt avser skadestånd till Kammarkollegiet.

Jag anser att prövningstillstånd i övrigt bör meddelas med utgångspunkt i vad hovrätten funnit styrkt beträffande det faktiska händelseförloppet.

För det fall prövningstillstånd meddelas bör målet handläggas av Högsta domstolen.

Jag justerar åtalet enligt följande.

Justerad gärningsbeskrivning

Grovt sabotage mot blåljusverksamhet samt grovt sabotage mot blåljusverksamhet alternativt anstiftan och medhjälp till grovt sabotage mot blåljusverksamhet.

IY, MA och PK har för egen del samt genom sin närvaro och sina respektive ageranden på platsen tillsammans och i samförstånd med varandra och (alternativt anstiftat och/eller med råd eller dåd innefattande psykisk påverkan främjat att) ett mycket stort antal andra okända personer angripit och stört polisverksamhet, räddningstjänst och ambulanssjukvård genom att använda våld och hot om våld mot poliser, skada och tillgripa polisfordon och skada polishundar som används i verksamheten samt vidta andra otillbörliga åtgärder, allt enligt nedan.

Efter tillståndsgiven allmän sammankomst för RP har vid tidpunkten en större folksamling samlats. I folksamlingen har ett mycket stort antal personer agerat i uppsåtligt och förenat våld mot polispersonal och polisiär egendom.

Våldet har bestått av omfattande stenkastning, sparkar, slag med eller utan tillhyggen riktade mot såväl polismän som hundar och fordon. Det har även kastats bangers, tegelpannor och andra lösa föremål mot polismän och polisfordon, varav fyra fordon också senare har avtvingats polisen eller satts i brand. Folksamlingen har även forcerat polisens olika avspärningar i form av avspärningsband och kravallstaket.

Det har under händelsen skrikits upprepade hotelser om våld mot polispersonalen.

Som en följd av gärningen har minst 71 poliser skadats, varav 50 poliser så pass allvarligt att de uppsökt vård antingen direkt i samband med gärningen eller i efterhand och 64 poliser har rapporterat påtaglig psykisk påverkan efter händelsen.

Minst åtta polisfordon har skadats, varav fyra fordon har totalförstörts då de har eldats upp. Sammantaget har skada på fordon uppkommit med ca. 2,4 miljoner kronor exklusive moms. 71 poliser har rapporterat att deras personliga tjänsteutrustningar har skadats och sammanlagd skada uppgår till minst 563 000 kronor, exklusive moms.

Tre polishundar har skadats lätt under händelsen.

IY har för egen del, inledningsvis gentemot övriga deltagare i händelseförloppet, tagit en pådrivande roll genom bl.a. rop och gester och eldat på folksamlingen, kastat flertalet stenar mot polis, slagit mot polis med en hockeyklubba, kastat en skyffel samt en elsparkcykel mot polis, hoppsparkat och slagit mot polisfordon, stått på taket på polisfordon samt kört polisfordon varefter polisfordonet antänts.

IY var maskerad. (Grovt sabotage mot blåljusverksamhet och grovt sabotage mot blåljusverksamhet alternativt anstiftan och medhjälp till grovt sabotage mot blåljusverksamhet.)

MA har för egen del kastat ett flertal stenar mot polismän och polisbuss och slagit mot en polisbuss samt kastat/slagit en brandsläckare mot en polisbuss. MA var maskerad. (Grovt sabotage mot blåljusverksamhet och grovt sabotage mot blåljusverksamhet alternativt medhjälp till grovt sabotage mot blåljusverksamhet.)

PK har för egen del, inledningsvis gentemot övriga deltagare i händelseförloppet, tagit en pådrivande roll genom bl.a. rop och gester och eldat på folksamlingen varefter han kastat ett flertal stenar mot polismän och slagit mot polisbuss. Pascha Karim var maskerad. (Grovt sabotage mot blåljusverksamhet och grovt sabotage mot blåljusverksamhet alternativt anstiftan och medhjälp till grovt sabotage mot blåljusverksamhet.)

IY och PK har genom sina respektive pådrivande roller anstiftat övriga deltagare i händelseförloppet att begå grovt sabotage mot blåljusverksamhet (anstiftan till grovt sabotage mot blåljusverksamhet).

Samtliga tre tilltalade har också genom sina respektive ageranden och sin närvaro på platsen utgjort en del i den samlade händelsen och uppmuntrat övriga gärningsmän i deras brottsliga gärning. Samtliga tre tilltalade har således genom sina respektive ageranden och sin närvaro på platsen genom fysisk och psykisk påverkan styrkt samtliga eller i vart fall flera okända gärningspersoner i deras uppsåt och således främjat deras gärningar med råd eller dåd (medhjälp till grovt sabotage mot blåljusverksamhet).

Det hände den 15 april 2022 i Sveaparken, Örebro kommun.

Gärningarna var sådana att de kunde förväntas allvarligt försvåra eller hindra utryckningsverksamhet och brottsbekämpande verksamhet. Till följd av händelsen har Polisen i Bergslagen också begärt och erhållit omedelbar och omfattande assistans från omkringliggande polisregioner för att kunna utföra sin verksamhet.

Brotten bör bedömas som grova eftersom de varit av särskilt farlig art, då de pågått under lång tid, varit väl organiserade, innehållit en synnerligen omfattande våldsanvändning riktad mot polisverksamheten, krävt omfattande polisförstärkningar från flera delar av landet, medfört att Polisen trots erhållna förstärkningar inte kunnat fullfölja sitt uppdrag samt varit motiverade av att Polisen försökt skydda en grundlagsskyddad allmän sammankomst.

IY, MA och PK begick gärningarna med uppsåt.

Lagrum: 13 kap 5 c § första stycket 1-3 och andra stycket samt 23 kap. 4 § brottsbalken.

Bakgrund

IY har dömts för grovt sabotage mot blåljusverksamhet till fängelse i sex år.

IY har även förpliktats att utge skadestånd till Kammarkollegiet med 135 849 kr jämte ränta på beloppet enligt 4 § femte stycket och 6 § räntelagen (1975:635) från den 15 april 2022 till dess betalning sker.

IY har vidare förpliktats att solidariskt med andra medtilltalade betala skadestånd till flera polismän i anslutning till åtalet för grovt sabotage mot blåljusverksamhet (se hovrättens domslut).

PK har dömts för grovt sabotage mot blåljusverksamhet till fängelse i fyra och sex månader. Vidare har tidigare villkorligt medgiven frihet förklarats förverkad i återstående del. PK har också förpliktats att solidariskt med andra medtilltalade utge skadestånd till flera polismän i anslutning till åtalet för grovt sabotage mot blåljusverksamhet (se hovrättens domslut).

Överklagandena till Högsta domstolen

IY yrkar att gärningens ska rubriceras som våldsamt upplopp eller, i andra hand, som sabotage mot blåljusverksamhet av normalgraden. Under alla omständigheter att påföljden lindras. Han yrkar också att de enskilda anspråken ska ogillas eller i vart fall sättas ned.

PK yrkar att han ska frikännas från ansvar och skadeståndsskyldighet. I andra hand att gärningen ska rubriceras som våldsamt upplopp eller, i allt fall, att påföljden ska mildras och skadeståndsbeloppet ska sättas ned.

Hovrättens dom

Enligt vad hovrätten antecknat i sin dom är följande utrett angående de tilltalades agerande på platsen (domen s. 12).

IY har vidgått att han befunnit sig i parken men har gjort gällande att han var där för att på ett fredligt sätt visa sitt motstånd mot RP. Av filmmaterialet framgår emellertid att han kastat flera stenar mot poliserna, att han slagit mot en polis med en hockeyklubba, kastat en skyffel och en elsparkcykel mot poliserna, att han hoppsparkat och slagit mot polisfordon och att han stått uppe på taket på ett av polisfordonen och även i ett skede kört polisfordonet rakt in i ett annat brinnande polisfordon. Hovrätten anser att det av filmerna framgår att han haft en mycket pådrivande roll genom att med rop och gester elda på folksamlingen. Han har visserligen stundtals befunnit sig utanför parken men det förändrar inte bedömningen att han haft en starkt pådrivande roll i förhållande till åtminstone det stora flertalet andra i parken.

Vad gäller MA ansluter sig hovrätten till tingsrättens bedömning att det är klarlagt att han varit på platsen och att han för egen del agerat på det sätt åklagaren gjort

gällande. Genom materialet är det således bevisat att MA har kastat ett flertal stenar mot polismän och polisbuss, slagit mot en polisbuss samt kastat/slagit en brandsläckare mot en av polisbussarna.

När det gäller PK har han medgett att han varit i parken men uppgett att han var där för att på ett fredligt sätt visa sitt missnöje mot RP. Av filmerna framgår emellertid att han varit maskerad och kastat flertalet stenar mot polismän och polisbussar. Han har, framför allt i det inledande skedet, haft en pådrivande roll och genom rop och gester eldat på folksamlingen. Hovrätten delar tingsrättens bedömning att det råder viss tveksamhet om det verkligen är PK i någon enstaka sekvens av filmen, men det förändrar inte bedömningen att det är han som i övrigt agerar på filmen och att han varit aktiv i mycket stor utsträckning.

Av filmmaterialet framgår att de tre tilltalade tillsammans med ett stort antal andra personer gått till omfattande angrepp mot polisen och deras verksamhet. Händelserna har utspelat sig på en begränsad yta där möjligheterna att iaktta och bilda sig en uppfattning om vad som försiggick i parken varit mycket goda. Det kan inte ha undgått de tilltalade att även ett mycket stort antal andra personer angripit polisen genom bl.a. stenkastning samt att flera poliser skadats och att flera polisfordon skadats, varav fyra satts i brand. De enskilda deltagarna har snarare förstärkts i sitt handlande genom att de sett hur andra har agerat. De tilltalade har alltså agerat tillsammans och i samförstånd med varandra och flertalet övriga i parken. IY, PK och MA ska därmed hållas ansvariga inte enbart för sina egna ageranden i enlighet med ovan utan också för det som framgår av den allmänna delen av åtalet. De kan visserligen inte hållas ansvariga för det som inträffat i Sveaparken innan kl. 17.30 och efter omkring kl. 19.40 när de uppenbarligen lämnade platsen, men det står alldeles klart att angreppen varit som mest intensiva inom det tidsintervallet.

Prövningstillstånd m.m.

Av 54 kap. 10 § rättegångsbalken följer att prövningstillstånd får meddelas endast om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens) eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (extraordinär dispens).

För prejudikatdispens krävs att ett avgörande av Högsta domstolen får generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en prövning i Högsta domstolen kan alltså inte föranleda prövningstillstånd på denna grund (Fitger, Rättegångsbalken, s. 54:26).

Högsta domstolen har den 14 mars 2023 i avgörandet ”Påskupploppet i Örebro” (mål B 6185-22) prövat nu aktuell händelse i Sveaparken. Högsta domstolen har i prejudikatrubriken uttalat följande.

Två personer som inför en allmän sammankomst har angripit polisen med bland annat stenkastning har dömts för grovt sabotage mot blåljusverksamhet. De har ansetts straffrättsligt ansvariga enbart för de delar av

händelseförloppet som konkret kunnat kopplas till deras eget agerande. Vid bedömningen av gärningarnas allvar har det emellertid tillmätts stor vikt att de vidtogs i ett sammanhang då även många andra personer angrep polisen.

Genom Högsta domstolens avgörande är det således klarlagt att händelserna i Sveaparken är att bedöma som grovt sabotage mot blåljusverksamhet och inte som våldsamt upplopp.

Högsta domstolen har i nämnda avgörande bedömt att straffvärdet av gärningarna uppgår till fängelse i tre år. Vid bedömningen av straffvärdet har Högsta domstolen beaktat att de tilltalade i det målet ansetts straffrättsligt ansvariga enbart för de delar av händelseförloppet som konkret kunnat kopplats till deras eget agerande. De tilltalade i det målet var inte åtalade för anstiftan eller medhjälp till någon annans brott. De var åtalade för att ha begått samtliga gärningar tillsammans och i samförstånd med alla de som deltagit i gärningarna. Högsta domstolen fann att utredningen inte gav stöd för att de skulle dömas som gärningsmän i förhållande till vad andra på platsen gjort. Frågan om de kunde ha gjort sig skyldiga till medverkan i någon annan form (anstiftan och/eller medhjälp till andras brott) prövades inte.

Högsta domstolen har i tiden därefter, den 22 mars 2023, i avgörandet ”Medhjälparen i Linanäs” (mål B 5556-22) prövat frågan om en person, som införstådd med att ett rån skulle begås följde med till brottsplatsen och närvarade under rånet, har främjat brott.

Högsta domstolen uttalar i sistnämnda avgörande bl.a. följande.

10. Det är inte bara den som har utfört en gärning som kan dömas till ansvar utan även annan som har främjat gärningen med råd eller dåd. Den som inte är att anse som gärningsman döms för anstiftan av brottet om han eller hon har förmått någon att utföra gärningen och annars för medhjälp till brottet. Varje medverkande bedöms efter det uppsåt eller den oaktsamhet som ligger henne eller honom till last. (Se 23 kap. 4 § brottsbalken.)

11. Straffansvar för medhjälp förutsätter alltså att medhjälparen främjat gärningen. Det krävs dock inte att medhjälparens gärning har varit en avgörande orsak till den brottsliga effekten. Det räcker att hans eller hennes gärning har övat inflytande på händelseutvecklingen och att detta åtminstone till någon del kan sägas ha skett i brottsfrämjande riktning. En gärning som varken fysiskt eller psykiskt har bidragit till huvudgärningen är däremot inte att anse som medhjälp. (Jfr SOU 1944:69 s. 91.)

12. Högsta domstolen har i rättsfallet ”Företagsboten och fängelsestraffet” NJA 2012 s. 826 konstaterat att främjandebegreppet är tämligen vidsträckt, men samtidigt uttalat att det inte i alla delar är klart vad som krävs för att det ska vara fråga om ett främjande (se p. 16–18 i rättsfallet och där gjorda hänvisningar).

13. Eftersom det inte finns någon allmän skyldighet att ingripa mot annans brottslighet står det emellertid klart att det för straffansvar normalt krävs något mer än att en person har befunnit sig på platsen för ett brott. Den som endast passivt har iakttagit att någon annan har begått ett brott kan i regel inte anses ha utfört en handling som övat inflytande på händelseutvecklingen, även om han eller hon har haft en positiv inställning till brottet. För medhjälpsansvar krävs att personen därutöver har gjort något som visar att han eller hon solidariserat sig med gärningsmannens agerande samt att gärningsmannen har uppfattat vad personen har gjort och därmed har stärkts i sitt uppsåt. (Se dock 23 kap. 6 § brottsbalken angående straffansvar i vissa fall för den som underlåter att avslöja eller förhindra vissa brott. Se också bl.a. "Lägenhetsförvaringen" NJA 2003 s. 473 när det gäller skyldighet för den som intar en garantställning att avvärja annans brott.)

14. Det är inte möjligt att närmare ange i vilka fall och under vilka förutsättningar ett handlande i situationer av detta slag innebär ett psykiskt främjande av annans gärning. Detta är något som får bedömas med hänsyn till samtliga omständigheter i det enskilda fallet. Det innebär bl.a. att det kan finnas anledning att bedöma den eller de handlingar som utförs i ljuset av den relation som personen har till gärningsmannen samt att det bör beaktas inte enbart hur personen agerar på brottsplatsen utan också vad som har skett dessförinnan. Den som på något sätt har närvarat vid diskussionerna om att ett brott ska utföras och, med insikt om vad som ska ske, följer med gärningsmannen och närvarar då denne utför brottet måste ofta genom sitt handlande anses ha stärkt gärningsmannen i hans eller hennes uppsåt.

15. För ansvar krävs det inte att den medverkande själv gör bedömningen att han eller hon stärker gärningsmannen i dennes uppsåt eller på annat sätt främjar brottet. Det är normalt tillräckligt att den medverkandes uppsåt täcker de faktiska omständigheter som domstolen lägger till grund för bedömningen att det är fråga om ett främjande.

Med hänsyn till vad hovrätten funnit utrett angående de tilltalades agerande på platsen och mot bakgrund av vad Högsta domstolen uttalat i sistnämnda dom är det min uppfattning att det finns ett betydande utrymme att, i den mån medgärningsmannaskap inte kan anses utrett, döma samtliga tre tilltalade för medverkan i form av anstiftan och/eller medhjälp till hela eller i vart fall stora delar av den brottslighet som andra personer gjort sig skyldiga till under händelsen i Sveaparken. Enligt min uppfattning bör i så fall detta få betydande genomslag vid straffvärdebedömningen (jfr NJA 2006 s. 535).

Jag vidhåller således mitt överklagande och menar att - om de tilltalade döms till ansvar i enlighet med min åtalsjustering - det finns utrymme för att döma IY och MA till strängare fängelsestraff än vad hovrätten bestämt. När det gäller PK är det min uppfattning att den påföljd hovrätten bestämt ska stå fast.

Detsamma gäller ifråga om de enskilda anspråken (jag företräder målsägandena i Högsta domstolen).

De så kallade Påskupploppen har genererat och genererar fortfarande ett mycket stort antal åtal. Mot bakgrund av Högsta domstolens avgöranden ovan överväger flera av de åklagare som driver målen att väcka åtal i enlighet med eller justera gärningsbeskrivningarna på liknande sätt som jag nu gjort. Det är enligt min uppfattning av stor vikt att Högsta domstolen uttalar sig i frågan i vilken utsträckning de som deltagit i upploppen utöver vad som konkret kan kopplas till deras eget agerande kan dömas även för medverkan i form av anstiftan och/eller medhjälp i förhållande till andra personers ageranden på platsen och vad detta i så fall har för betydelse i fråga om straffvärdet av gärningarna och i fråga om skadestånd till de enskilda polismännen.

Jag anser således att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar mitt och motparternas överklaganden med den begränsningen att prövningen bör utgå ifrån vad hovrätten funnit styrkt beträffande det faktiska händelseförloppet.

Jag kan inte se att det finns grund för prövningstillstånd i frågan om skadestånd till Kammarkollegiet.

Bevisuppgift m.m.

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och med mina synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall prövningstillstånd meddelas.

Katarina Johansson Welin

My Hedström

Kopia till
Utvecklingscentrum
Rättschefen
Åklagarkammaren i Borås (AM-76308-22)
Vice chefsåklagaren Ove Jäverfelt